

Oslobodil nás Karel Klapálek. Vieme, kto to bol?

Prvomájové oslavy v Martine v r. 1945 boli výnimočné z viacerých dôvodov. Po šiestich rokoch v celom Turci opäť viali československé zástavy. Ulice mesta boli plné tisícov ľudí, veď osláv sa osobne zúčastnil aj prezident obnovenej Česko – slovenskej republiky Edvard Beneš a viacerí členovia vlády vrátane ministra národnej obrany Ludvíka Svobodu. Áno, bolo to týždeň pred pádom Berlína. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že ľudia už zabudli na dunenie frontu. Pravda však bola iná. Veď iba deň predtým, 30. apríla 1945, bola konečne dobitá aj Žilina. Podmanenie Turca vrátane prerazenia si cesty cez masív Malej Fatry skutočne trvalo oslobodzovacím vojskám skoro mesiac. Boje v horách, ktorých štíty pokrýval ešte sneh, boli poznačené sériou krvavých stretov a vyžiadali si značné obeť na oboch stranách frontovej línie.

Prezident oceňoval

Dôvodom osobnej účasti Edvarda Beneša na oslavách 1. mája v Martine nebolo iba poďakovanie sa vojakom za ich nasadenie v bojoch proti fašizmu. Tie ešte zúrili s plnou vervou, a tak prezident využil túto príležitosť na povzbudenie našich vojakov k poslednému vypätiu síl. Počas návštevy martinských kasární, na ktorých dvore ho čakali nastúpené niektoré jednotky 1. česko-slovenského armádneho zboru v ZSSR, si v prítomnosti viacerých hostí vrátane zástupcov sovietskej armády vypočul hlásenie veliteľa zboru generála Klapálka a po zaznení hymny absolvoval vojenskú prehliadku. Jednotky 1. a 3. česko – slovenskej brigády následne vyznamenali pripnutím vojnových krížov na ich zástavy. Vyznamenania sa ušli aj mnohým jednotlivcom. Nechýbal medzi nimi ani spomenutý brigádny generál Karel Klapálek, ktorého hrud' odvtedy zdobí už štvrtý vojnový kríž. Neskôr získal ešte jeden a mal ich tak o dva viac než generál Ludvík Svoboda.

Nezabudol poďakovať obyvateľom Vrútok a Martina

Iba deň pred Benešovou návštevou, 29. apríla 1945, vydal generál Klapálek osobitný rozkaz vojakom 1. čs. armádneho zboru, ktorým im oznámil ukončenie bojov o Malú Fatru. V rozkaze sa poďakoval pechote, delostrelcom aj ženistom. Nezabudol však ani na civilistov. „*Nemohu nevzpomenuti ochoty a obětavosti občanů z Vrútek, Turč. Sv. Martina a okolí*“, píše sa v rozkaze. „*Sami dobře víte, jak velký počet nábojů do všech zbraní na svých bedrech dopravili přímo do postavení, s jakou starostí a péči Vám donášeli stravu a účinně pomáhali při budování komunikací a jich udržování i při odsunu raněných. Pomohli svými výkony podstatně a to proto, že si byli plně vědomi, že jste vojáci z jejich řad a také za to platili daň krve. Jsem přesvědčen, že tento příklad spolupráce nebude nikdy zapomenut, bude vzorem, ku kterému se bude v naší nové armádě přihlížet.*“ V nasledujúcom roku mu oslobodené Vrútky svoju vďačnosť opätovali udelením čestného občianstva.

Ostrieľaný vojnový hrdina

Veliteľom 1. čs. armádneho zboru v ZSSR sa Klapálek stal v marci 1945. Ku zboru sa pripojil iba necelý rok predtým, v auguste 1944. Už o mesiac nato ho Svoboda vymenoval za veliteľa 3. čs. samostatnej brigády v ZSSR. Tento kariérny postup sa môže zdať príliš rýchly. Klapálek však nebol žiadny vojnový nováčik. Naopak, skúsenosti mal už od 1. sv. vojny. Zúčastnil sa slávnej bitky pri Zborove, ako aj iných vojnových stretov, v ktorých sa vyznamenali česko – slovenské légie v Rusku. Vojenskej kariére zasvätil svoj život aj po návrate do domoviny v r. 1920. Za účasť v protifašistickom odboji a v snahe vyhnúť sa zatknutiu musel ale v r. 1940 z Čiech emigrovať. Cez Slovensko sa dostal do Sýrie a neskôr do Palestíny, kde bol povýšený na plukovníka. Spolu so 642 česko – slovenskými vojakmi (Slovákov vraj bolo 250) sa v r. 1941 vyznamenali v obrane líbyjského prístavného mesta Tobruk proti nemeckým vojskám pod velením púštnej líšky, generála Rommela. Pluk bol po presune do

Británie v r. 1943 zlúčený s Česko – slovenskou samostatnou obrnenou brigádou a Klapálek sa stal zástupcom jeho veliteľa. O rok získal hodnosť brigádneho generála a prišlo k jeho preveleniu k česko – slovenskému vojsku v ZSSR, s ktorým úspešne absolvoval karpatsko – dukliansku operáciu aj oslobodenie vlasti. Do Prahy vstúpil na bielom koni 17. mája 1945, na čele svojho zboru. Napriek tomu, že komunistom pomáhal s februárovým prevratom v r. 1948 a následne aj sám do strany vstúpil, ocitol sa rýchlo v ich nemilosti. Snažil sa totiž brániť svojich bývalých druhov bojujúcich počas vojny na strane západných armád, ktorí čelili narastajúcej komunistickej perzekúcii a vykonštruovaným procesom. Nakoniec sa stal sám obeťou jedného z takýchto procesov, bol degradovaný a uväznený. V roku 1956 ho vďaka prihovoreniu sa Nikitu Chruščova a maršalov Žukova a Koneva z väznenia prepustili, bola mu vrátená aj hodnosť a majetok. V r. 1968 mu potom prezident Ludvík Svoboda udelil titul Hrdina ČSSR a dva vojenské rády. Karel Klapálek zomrel v Prahe v r. 1984. Česť jeho pamiatke, ako aj pamiatke všetkých, ktorí sa zaslúžili o oslobodenie Turca od fašizmu.

Branislav Zacharides